

הלכות עבדים פרק ח

א. המוכר את עבדו לגויים יצא בן חורין, וכופין את רבו לחזור ולקנותו מן הגויים עד עשרה בדמיו, וכותב לו גט שחרור, ויוצא. ואם לא רצה הגוי למכרו, אפלו בעשרה בדמיו אין מחיבין אותו יתר. וקנס זה אין גובין אותו ודנין בו, אלא בית דין ממחין. ואם מת המוכר, אין קונסין את היורש להחזיר העבד ולשחררו.

ב. לזה על עבדו מן הגוי אם קבע לו זמן ואמר לו אם הגיע זמן פלוני ולא אחזיר לך, תקנה גוף עבד זה הרי זה יצא לחרות מיד; ואם אמר לו תקנה מעשה ידיו, לא יצא לחרות.

ג. גבהו הגוי בחובו, או שבאו על האדון מצרים ובקשו להרגו ופדה עצמו מידן בעבדו לא יצא לחרות, מפני שנלקח ממנו שלא ברצונו.

ד. מכר עבדו לאחד מעבדי המלך או מגדוליו אף על פי שהוא מתירא מהם, יצא העבד לחרות: מפני שהיה יכול לפיסו בממון אחר.

ה. מכרו לגוי לשלושים יום, מכרו חוץ ממלאכתו, חוץ מן המצוות, חוץ משבתות וימים טובים הרי זה ספק אם נשתחרר או לא נשתחרר; לפיכך אם תפס העבד כדי דמיו לרבו, כדי שיצא בהן לחרות מיד הגוי אין מוציאין מידו.

ו. אחד המוכר עבדו לגוי עובד עבודה זרה, או שמכרו לגר תושב, אפלו לכותי הרי זה יצא לחרות. מכרו לישראל משמד, הרי זה ספק; לפיכך אם תפס כדי דמיו מרבו ראשון, כדי לצאת בהן מיד המשמד אין מוציאין מידו.

ז. המוכר עבדו לחוצה לארץ, יצא בן חורין; וכופין את רבו השני לכתב לו גט שחרור, ואבדו הדמים. ומפני מה קנסו כאן הלוקח לבדו שאלו לא לקח זה, לא יצא העבד לחוצה לארץ. והמוכר עבדו לסוריה, ואפלו לעכו כמוכר לחוצה לארץ.

ח. בן בבל שנשא אשה בארץ ישראל, ודעתו לחזור, והכניסה לו עבדים ושפחות הרי אלו ספק אם הם כמי שמכרה אותם לחוצה לארץ, הואיל ויש לו הפרות, או אינן כמכורין לו, שהרי הגוף שלה.

ט. עבד שיצא אחר רבו לסוריה, ומכרו שם אבד את זכותו. במה דברים אמורים, בשיצא רבו על מנת שלא לחזור לארץ ישראל. אבל אם דעת רבו לחזור, ויצא אחריו ומכרו שם יצא לחרות, וכופין את הלוקח לשחררו.

י. עבד שאמר לעלות לארץ ישראל כופין את רבו לעלות עמו, או ימכר אותו למי שיעלהו לשם. רצה האדון לצאת לחוצה לארץ אינו יכול להוציא את עבדו, עד שירצה העבד. ודין זה בכל זמן, אפלו בזמן הזה, שהארץ ביד גויים.

יא. עבד שברח מחוצה לארץ לארץ ישראל אין מחזירין אותו לעבדות, ועליו נאמר בתורה "לא-תסגיר עבד, אל-אדניו" (דברים כג, טו). ואומרים לרבו שיכתב לו גט שחרור, ויכתב עליו שטר חוב בדמיו, עד שתשיג ידו, ויתן לו. ואם לא רצה האדון לשחררו מפקיעין בית דין את שעבודו מעליו, וילך לו.

יב. עֶבֶד זֶה שֶׁבֶרַח לְאָרֶץ, הֲרִי הוּא גֵר צָדֵק; וְהוֹסִיף לוֹ הַכְּתוּב
אֲזַהְרָה אַחֲרַת לְמִי שֶׁמוֹנֶה אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא שֶׁפֶל רוּחַ יִתֵּר מִן
הַגֵּר, וְצוּהוּ עָלָיו שֶׁנֶּאֱמַר "עֹמֵד יֵשֵׁב בְּקֶרֶכְךָ . . . בְּטוֹב לוֹ; לֹא,
תוֹנְנוּ" (דברים כג, יז), וְזוֹ הוֹנִית דְּבָרִים.

יג. נִמְצְאָתָ לָמַד שֶׁהַמוֹנֶה אֶת הַגֵּר הַזֶּה, עוֹבֵר בְּשִׁלוּשָׁה לְאוֹיֵן:
מִשּׁוּם "וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת-עַמִּיתוֹ" (ויקרא כה, יז), וּמִשּׁוּם "וְגֵר
לֹא-תוֹנֶה" (שמות כב, כ), וּמִשּׁוּם "לֹא, תוֹנְנוּ" (דברים כג, יז). וְכֵן
עוֹבֵר מִשּׁוּם "וְלֹא תִלְחָצְנוּ" (שמות כב, כ) כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּעֵנִין
הוֹנִיָּה.

יד. הַקּוֹנֶה עֶבֶד מִן הַגּוֹיִים סֶתֶם, וְלֹא רָצָה לְמוֹל וּלְקַבֵּל מִצְוֹת
הָעֲבָדִים מִגִּלְגָּלִין עִמּוֹ כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ; אִם לֹא רָצָה חוֹזֵר
וּמוֹכְרוֹ לְגוֹיִים, אוֹ לְחוּצָה לְאָרֶץ. וְאִם הִתְנָה הָעֶבֶד עָלָיו
בַּתְּחִלָּה שֶׁלֹּא יִמּוֹל הֲרִי זֶה מִתֵּר לְקִיּוֹ כָּל זְמַן שִׁירְצָה בְּגִיּוּתוֹ,
וּמוֹכְרוֹ לְגוֹיִים אוֹ לְחוּצָה לְאָרֶץ. וְכֵן עֶבֶד שֶׁמֶל וְטָבֵל לְשֵׁם
עֲבָדוֹת, וְאַחֵר כֶּךָ הִפִּיל עֲצָמוֹ לְגִיסוֹת, וְאֵין רְבוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ,
לֹא בְּדִינֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא בְּדִינֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם הֲרִי זֶה מִתֵּר לוֹ לְטַל
דָּמָיו מִן הַגּוֹיִים; וְכוּתֵּב וּמַעֲלָה בְּעֶרְפָּאוֹת שֶׁלְּגוֹיִים, מִפְּנֵי
שֶׁהוּא כֹמָצִיל מִיָּדָם.

טו. הַמִּפְקִיר עֲבָדוֹ יֵצֵא לְחֵרוֹת, וְצָרִיךְ גֹּט שֶׁחֲרוּר; וְאִם מֵת
הָאֲדוֹן שֶׁהִפְקִירוֹ, הַיּוֹרֵשׁ כוֹתֵב לוֹ גֹּט שֶׁחֲרוּר.

טז. עֶבֶד שֶׁבֶרַח מִבֵּית הָאֲסוּרִין אִם נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנּוּ רְבוֹ, יֵצֵא
לְחֵרוֹת; וְכוֹפִין אֶת רְבוֹ, וְכוֹתֵב לוֹ גֹּט שֶׁחֲרוּר.

יז. עֶבֶד שֶׁנִּשְׁעָבַד: אִם נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנּוּ רְבוֹ רֵאשׁוֹן כָּל הַפּוּדָה אוֹתוֹ
לְשֵׁם עֶבֶד יִשְׁתַּעֲבַד בּוֹ, וְהֲרִי הוּא שָׁלוֹ; וְאִם פָּדָהוּ לְשֵׁם בֶּן
חוּרִין, הֲרִי זֶה בֶּן חוּרִין. וְאִם לֹא נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנּוּ רְבוֹ רֵאשׁוֹן הֲרִי
הַפּוּדָה אוֹתוֹ לְשֵׁם עֶבֶד נוֹטֵל פְּדִיוֹנוֹ מִרְבּוֹ, וְחוֹזֵר לְרְבוֹ; וְאִם
פָּדָהוּ לְשֵׁם בֶּן חוּרִין, חוֹזֵר לְרְבוֹ הָרֵאשׁוֹן בְּלֹא כָלוּם.

יח. עֶבֶד שֶׁעָשָׂהוּ רְבוֹ הַפּוֹתִיקִי לְבַעַל חוֹבּוֹ, וְשֶׁחֲרָרוּ הֲרִי זֶה
מִשְׁחָרָר. וְכוֹפִין אֶת בַּעַל חוֹב לְשֶׁחָרָרוֹ, גַּם הוּא מִפְּנֵי תִקּוֹן
הָעוֹלָם: שֶׁלֹּא יִפְגַּע בּוֹ לְאַחַר זְמַן, וַיֹּאמֶר לוֹ עֲבָדִי אַתָּה.

יט. עֶבֶד שֶׁהִשְׁיֵאוֹ רְבוֹ בֵּת חוּרִין, אוֹ שֶׁהִנִּיחַ לוֹ רְבוֹ תַּפְּלִין
בְּרֵאשׁוֹ, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ רְבוֹ לְקָרוֹת שְׁלוּשָׁה פְּסוּקִין בְּסִפְר תוֹרָה
בְּפָנָיו הַצָּבוּר, וְכָל כִּיּוּצָא בָּאֵלּוּ הַדְּבָרִים שְׁאֵין חַיֵּב בָּהֶן אֵלָּא בֶּן
חוּרִין יֵצֵא לְחֵרוֹת, וְכוֹפִין אֶת רְבוֹ לְכַתֵּב לוֹ גֹּט שֶׁחֲרוּר.

כ. וְכֵן אִם נָדַר נָדַר שְׁכוֹפִין עָלָיו אֶת הָעֲבָדִים כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ
בְּנִדְרִים, וְאָמַר לוֹ רְבוֹ מוֹפֵר לָךְ יֵצֵא לְחֵרוֹת: שְׁכִיּוֹן שֶׁלֹּא כָפָה
אוֹתוֹ בַּמָּקוֹם שִׁישׁ לוֹ לְכַפּוֹתוֹ, גָּלָה דַּעְתּוֹ שֶׁהִפְקִיעַ שְׁעִבּוּדוֹ.

כא. מִכָּאֵן אֲנִי אוֹמֵר שֶׁהַמִּשְׁחָרֵר עֲבָדוֹ בְּכָל לְשׁוֹן, וְהוֹצִיא
דְּבָרִים מִפִּי שֶׁמִּשְׁמַעֵן שֶׁלֹּא נִשְׁאַר לוֹ עָלָיו שְׁעִבּוּד כָּלֵל, וְשֶׁגָּמַר
בְּלִבּוֹ לְדַבֵּר זֶה שְׁאֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ; וְכוֹפִין אוֹתוֹ לְכַתֵּב לוֹ גֹּט
שֶׁחֲרוּר, אֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא כָתֵב.

כב. אֲבָל אִם לוֹהַ מַעֲבָדוֹ, אוֹ שֶׁעָשָׂהוּ אֶפְסָרוּפוֹס, אוֹ שֶׁהִנִּיחַ
תַּפְּלִין בְּפָנָיו רְבוֹ, אוֹ קָרָא שְׁלוּשָׁה פְּסוּקִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּפָנָיו
רְבוֹ, וְלֹא מָחָה בּוֹ לֹא יֵצֵא לְחֵרוֹת. וְאֲסוּר לְאָדָם לְלַמֵּד אֶת
עֲבָדוֹ תוֹרָה; וְאִם לְמַדּוֹ, לֹא יֵצֵא לְחֵרוֹת.

בג. הַלֹּקֶחַ עֶבֶד מִן הַגּוֹי, וְקָדַם הָעֶבֶד וְטָבַל בְּפָנָיו רַבּוֹ לַשֵּׁם בֶּן
חוֹרִין יֵצֵא לְחֵרוֹת; וְשָׁלַא בְּפָנָיו רַבּוֹ, צָרִיף לְפָרֶשׁ. לְפִיכָף צָרִיף
רַבּוֹ לְתַקְפוֹ בַּמַּיִם.

כד. יִשְׂרָאֵל שֶׁתִּקַּף בְּגוֹי קָטָן, אוֹ שֶׁמָּצָא תִּינוּק גּוֹי, וְהִטְבִּילוֹ
לַשֵּׁם גֵּר הָרִי זֶה גֵּר; לַשֵּׁם עֶבֶד, הָרִי זֶה עֶבֶד; לַשֵּׁם בֶּן חוֹרִין,
הָרִי זֶה בֶּן חוֹרִין. גֵּר שֶׁקָּדְמוֹ שִׁפְחוּתָיו וְעַבְדּוֹ, וְטָבְלוֹ בְּפָנָיו
קָנוֹ עֲצָמָן בְּנֵי חוֹרִין.